

Tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelma 2024 - Lastensuojelun laitoshoidon kehittäminen Pohjanmaan hyvinvointialueella

Aluehallitus 20.11.2023 § 274
1471/05.00/2023

Valmistelija Sjöström Pia-Maria

Lisätietoja: puhelinnumero: 040 184 1597, etunimi.sukunimi@ovph.fi

Lastensuojelun tehtävänä on turvata lapsen terveys ja kehitys, jos lapsen huolenpidossa tai kasvuolosuhteissa on puutteita tai jos lapsi itse vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään. Ensisijaisesti tarjotaan erilaisia avohuollon tukipalvelumuotoja. Alle 18-vuotiaan lapsen huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen on viimesijainen ratkaisu silloin, kun se on lapsen edun mukaista eikä muilla tukimuodoilla ole vaikutusta. Hyvinvointialueen sosiaalityöntekijät vastaavat lastensuojelutoimenpiteiden tarpeen arvioinnista ja voivat sijoittaa lapsen väliaikaisesti sijaishuoltoon ns. kiireellisenä sijoituksena. Sijoitus vahvistetaan hallinto-oikeudessa. Lapsi voidaan tukitoimena sijoittaa sijaishuoltoon myös vapaaehtoisesti yhteisymmärryksessä huoltajien ja lapsen itsensä kanssa (jos hän on yli 12-vuotias).

Lapsi voidaan sijoittaa sijaishuoltoon joko yksityiskotiin (sukulaisen luokse, perhehoitoon tai ammatilliseen perhehoitoon) tai lastensuojelulaitokseen. Yleensä suositetaan perhehoitoa, mutta se ei ole aina sopivin sijoitusmuoto, ja lisäksi perhekodeista on pulaa. Nykytilanteessa n. 50 % sijoitetuista lapsista on perhehoidossa, tavoitteena on osuuden lisääminen n. 70 %:iin.

Pohjanmaan hyvinvointialueella oli lokakuun 2023 lopussa n. 180 sijaishuollossa olevaa lasta. Heistä n. 50 % oli sijoitettu perhehoitoon. Sijoitettuna on yleensä yhtä paljon ruotsin- ja suomenkielisiä lapsia. Hyvinvointialue ylläpitää omana toimintana neljää lastensuojeluyksikköä, joissa on yhteensä 25 paikkaa (Kustaala, jossa on kolme eri yksikköä, sekä Mäntykoti). Kustaalassa on yhteensä 18 paikkaa ja Mäntykodissa 7 paikkaa. Kaikki yksiköt ovat suomenkielisiä ja sijaitsevat Vaasassa. Ainakin kahdessa Kustaalan yksikössä on epätarkoituksenmukaiset tilat, ja suunnitelmassa on, että Kustaalan yksikköjen toiminta voitaisiin keskittää muutaman vuoden kuluessa Huutoniemen alueelle, jonka tilojen peruskorjaus on suunnitteilla.

Toistuvana ongelmana on ollut useiden vuosien ajan, että omien lastensuojeluyksikköjen käyttöaste on ollut alhainen. Tällä hetkellä käytössä on 16 paikkaa eli 64 %, ja osuus on ollut samalla tasolla pitkän aikaa. Sijaishuoltoon sijoittamisessa tulee käyttää lapsen edun mukaista ratkaisua, ja yksityisiin yksikköihin sijoittaminen on arvioitu sopivammaksi, n. 30 suomenkielistä lasta on sijoitettu yksityisiin lastensuojeluyksikköihin. Yksi sijoitusvuorokausi yksityisessä yksikössä maksaa n. 350 - 450 €. Vertailtavissa olevat vuorokausikustannukset ovat omassa yksiköissä täydellä käyttöasteella n. 400 €/vrk, mutta alhaisen käyttöasteen vuoksi ne ovat olleet tänä vuonna tähän mennessä yli 600 €/vrk. Järjestämisvastuun täyttämiseksi hyvinvointialueella tulee olla riittävästi omia laitospaikkoja.

Koska hyvinvointialueella ei ole omaa ruotsinkielistä lastensuojeluyksikköä, on runsaan 40 laitoshoidon sijoitettuna olevan ruotsinkielisen lapsen huolto järjestetty kaikissa tapauksissa ostopalveluna. Ruotsinkielisten paikkojen tarve on suurin hyvinvointialueen pohjoisosissa.

Hyvinvointialueen strategian ja tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelman mukaan on toisaalta panostettava voimakkaasti ehkäisevään työhön, varhaisen tukeen sekä avoimiin ja puoliavoimiin hoito- ja palvelumuotoihin, ja toisaalta on lisättävä omien laitospaikkojen osuutta. Nykytilanteessa omien laitospaikkojen käyttö on liian vähäistä, jotta toiminta olisi taloudellisesti perusteltua, ja sijoitettujen lasten määrän lisääminen nykyisissä yksiköissä vaatii prosessien ja työskentelytapojen muutosta sekä yksiköissä että lastensuojelun

sosiaalityössä, mikä vie aikaa. Kustaalan kolmen toimipisteen asiakkaat mahtuvat kahteen osoitteeseen. Sellaisen muutoksen myötä häviäisi yhden kiinteistön vuokratustannukset ja nykyisen toiminnan erilaisia oheiskustannuksia ja samalla vapautuisi henkilöstöresurssia, jota voidaan käyttää avohuollon tehostettujen tukitoimien tarjoamiseen aikaisempaa paremmin ja siten sijoitustarpeen ehkäisyyn. Koska suuri osa asiakkaista/potilaista on yhteisiä lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa, on tärkeää, että avohuoltoyksikön suunnitteluun sisältyy yhteistyö psykiatristen palvelujen kanssa. Omien yksikköjen paikkamäärän asteittaiseksi lisäämiseksi on ensivaiheessa syytä selvittää mahdollisuudet oman lastensuojeluyksikön perustamiseen hyvinvointialueen pohjoisosiin. Lisäksi on tehtävä kokonaisselvitys omien lastensuojeluyksikköjen tulevasta tarpeesta molempien kieliryhmien osalta määrän, maantieteellisen sijainnin ja sisällön suhteen. Muutosten arvioidaan täyttävän lastensuojelukustannusten vähentämisvaatimuksen, joka sisältyy tulevaisuus- ja sopeuttamisohjelmaan, 700 000 € vuositasolla vuonna 2024.

Sektorijohtaja, lapset, nuoret ja perheet Sjöström Pia-Maria

ehdottaa, että hallitus päättää, että:

- Kustaalan nuorisokodin yhden yksikön toiminta lopetetaan ja vapautuvan henkilöstöresurssin avulla perustetaan yksikkö, joka voi tarjota tehostettuja avohuollon tukipalveluja lastensuojelun asiakkaille. Toimintaa suunnitellaan yhteistyössä lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa
- selvitetään mahdollisuudet perustaa oma ruotsinkielinen lastensuojeluyksikkö ensisijaisesti hyvinvointialueen pohjoisosiin
- laaditaan kokonaisselvitys omien lastensuojeluyksikköjen tulevasta tarpeesta molempien kieliryhmien osalta paikkamäärän, maantieteellisen sijainnin ja sisällön suhteen.

Päätös:

Esittelijä muutti päätösehdotustaan seuraavasti:

ehdottaa,

- että aluehallitus käy keskustelun valmistelussa ehdotetuista palveluverkoston muutoksista.
- että aluehallitus toteaa, että yhteistoimintaneuvottelut ovat vielä kesken, minkä vuoksi hallitus tekee lopulliset päätökset palveluverkoston muutoksista ylimääräisessä kokouksessa 15.12.

Aluehallitus hyväksyi muutetun päätösehdotuksen.

Pöytäkirjaan merkittiin, että hallituksen jäsen Katja Rajala ilmoitti esteellisyydestä (yhteisöjäävi) ja poistui asian käsittelyn ajaksi.